

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE İZMİR FROM PAST TO PRESENT

BEŞERİ VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLER
HUMAN AND CULTURAL INTERACTIONS

Doğu ve Batı arasındaki İzmir: Smyrna'nın Kuruluşundan Çağdaş bir Metropole
Between East and West: From the Foundation of Smyrna to a Contemporary Megapole

4 - 7 Kasım 2015 / İZMİR

ULUSLARARASI SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ International Symposium Proceedings

Bu kitap İBB Ahmet Pirıştina Kent Arşivi ve Müzesi tarafından yayına hazırlanmış olup İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kültür hizmetidir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi
Konak-İZMİR
Tel: 0 232 293 12 00
www.izmir.bel.tr

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE İZMİR: BEŞERİ VE KÜLTÜREL
ETKİLEŞİMLER ULUSLARARASI SEMPOZYUMU BİLDİRİ
SONUÇLARI**

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM
ON İZMİR FROM PAST TO PRESENT: HUMAN AND
CULTURAL INTERACTIONS

Michel Espagne
R. Gül Gürtekin Demir
Stéphane Verger
Pınar Aydemir

Birinci Baskı: Kasım 2017
Baskı Adedi: 500

© İzmir Büyükşehir Belediyesi
Michel Espagne – R. Gül Gürtekin Demir - Stéphane Verger -
Pınar Aydemir

Grafik Tasarım-Uygulama
Gülsüm Berdan Eren

Editorial Çalışma ve Düzeltme
Buket Ocak Kocabaş

Baskı: Anadolu Basım Yayın Matbaacılık Mak.San.ve Tic.Ltd.Şti.
5501 Sokak NO:6/A Tuna Mah.Bornova/İzmir
TEL:0232 433 33 55
Sertifika No :32041

ISBN
978-975-18-0236-1

Organized by/Organizasyon
Ege University, Faculty of Letters,
Department of Archaeology, Department of
Art History
labex TransferS (École normale supérieure
Collège de France / PSL Research
University)
in collaboration with APIKAM/Izmir
Municipality, ARKAS Art Center and
French Institute in Izmir

Editors
Prof. Dr. Michel Espagne
Prof. Dr. R. Gül Gürtekin Demir
Prof. Dr. Stéphane Verger
Pınar Aydemir

Scientific Board/Bilimsel Komite
Prof. Dr. Michel Espagne
Prof. Dr. R. Gül Gürtekin Demir
Prof. Dr. İnci Kuyulu Ersoy
Prof. Dr. Stéphane Verger
Pınar Aydemir
Prof. Dr. Cumhuriyet Tanrıver
Prof. Dr. Sophie Basch
Prof. Dr. Jean-François Perouse
Assis. Prof. Dr. Zafer Derin
Assis. Prof. Dr. Akın Ersoy
Dr. Siren Bora
Dr. Didier Laroche
Rossella Pace
Jean-Luc Maeso

Organization Secretary/Organizasyon
Sekreterliği
Ayşegül Selçukı Uysal
Annabelle Milleville
Sophie Bono-Lauriol

This book has received support of
TransferS (laboratoire d'excellence,
program "Investissements d'avenir" ANR-
10-IDEX-0001-02 PSL* and
ANR-10-LABX-0099)

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE İZMİR
BEŞERİ VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLER
ULUSLARARASI SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ

4-7 Kasım 2015

İZMİR

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL
SYMPOSIUM ON İZMİR FROM PAST TO PRESENT
HUMAN AND CULTURAL INTERACTIONS

November 4-7, 2015

İZMİR

Editörler/Editors
Michel Espagne
R. Gül Gürtekin Demir
Stéphane Verger
Pınar Aydemir

İÇİNDEKİLER - CONTENTS

Belediye Başkanının Önsözü.....	9
Preface by Mayor	10
Giriş	11
Introduction	13
İlber Ortaylı'nın Sempozyum Açılış Konuşması	15
Conference Opening Remarks by İlber Ortaylı	17
Nezih Aytaçlar	
Unutulmuş Bir Sos: Garum.....	19
A Forgotten Sauce: Garum.....	24
Frederic Barbier	
Smyrna'ya Yolculuk, 1717-1811 (Gezginler, Yolculuklar ve Kitaplar).....	31
Travel to Smyrna, 1717-1811 (Travelers, Travels and Books)	41
Sophie Basch	
Alphonse de Lamartine ve İzmir	51
Alphonse de Lamartine and İzmir	55
Sarit Bonfil	
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Eğitim Kurumu: "Ecole Israelite de Caratache"	63
An Educational Institution from the Ottoman Empire to the Turkish Republic: "Ecole Israelite de Caratache"	75
Siren Bora	
Birinci Juderia: İkiçeşmelik (Kuruluşu ve Gelişmesi)	95
The First Juderia: İkiçeşmelik (Establishment and Development)	102
Patrick Boulanger	
The French Hospital in Smyrna in the 18th Century: Openings, Transfers and Withdrawals.....	113
18. Yüzyılda Açılımlar, Transferler ve Vazgeçmeler Arasında Smyrna'da Bir Fransız Hastanesi	119
Ingrid Braggiotti	
Mutfak Tarihinin Levanten Tarifleri.....	127
Traditional Recipes of the Traditional Levantine Cuisine	135
Serkan Çelik	
Geçmişten Günümüze İzmir'de Müzik	147
From Past to Present: Music in İzmir	151

Şeniz Çıkış	
Geleneklerin Modern İzmir Konut Mimarisine Etkileri	159
Effects of Traditions in Modern Housing Architecture of İzmir	165
Jean-Claude Cheynet	
Ortaçağ'da Smyrna	175
Mediaeval Smyrna	181
Anca Dan	
Anadolu ve Ege Ortamında Antik Smyrna: Kuruluş Hikayeleri	189
Ancient Smyrna in its Anatolian and Aegean Environment: The Foundation Stories	200
Zafer Derin	
İzmir'in Prehistorik Yerleşim Alanı: Yeşilova Höyüğü	221
The Prehistoric Settlement of İzmir: Yeşilova Höyük	227
Akın Ersoy&Burak Yolaçan	
Nea/Yeni Smyrna: Yeni Buluntular	241
Nea/New Smyrna: Recent Discoveries	244
Michel Espagne	
Ekrem Akurgal (1911-2002): Kùltùrlerasarı Antik Dòneme Kùltùrlerasarı Bakış Açısı	251
A Cross-Cultural Perspective on Cross-Cultural Antiquity: The Case of Ekrem Akurgal (1911-2002)	256
Servanne Jollivet	
Smyrna'daki Rum Toplumunun Kimlik ve Belleği	263
Identity and Memory of the Greek Community of Smyrna	270
İnci Kuyulu Ersoy	
İzmir'de Türk Dönemi Yapıları	278
Turkish Architecture in İzmir	283
Jean-Luc Maeso&Didier Laroche	
Türkiye'de Le Corbusier: 1939-1949, İzmir Şehir Planlama Şeması	295
Le Corbusier in Turkey: The İzmir City Planning Scheme, 1939-1949	300
Hale Okçay	
İzmir'in Çok Dinli Yapısı	309
Multi-Religious Structure of İzmir	316

Cihan Özgün

İzmir-Kasaba Demiryolu İnşasının İzmir Kent İçi Ulaşım Ağına Etkisi Üzerine Yaklaşımlar (19. yüzyıl) 325

Approaches to the Effects of İzmir-Kasaba Railway Construction

on the İzmir Urban Transportation Network (19th Century)..... 330

Jean-Fraçois Perouse

2000'lerin Başından Günümüze Transit Göç Akımları ve İzmir: Görünmez Uluslararasılaşma 337

İzmir and Migratory Transit Flows since the Early 2000's: The Invisible Internationalization 342

Olca Pullukçuoğlu Yapucu

İzmir Limanı'nın Hinterlandında Ticaret Yolları ve Ticaret Mekânları 353

Trade Roads and Commercial Places in Hinterland of İzmir 362

Erkan Serçe & Mustafa Özbaş

II. Meşrutiyet Döneminde İzmir'de Etnik Yapı ve Siyaset 373

Ethnicity and Politics in İzmir during the Second Constitutional Period..... 379

Hatice Şirin

İzmir Musevilerinin Ağzları ve Smirneika'dan Türkçeye Katkılar 387

Contributions to Turkish from the Dialects of Sephardi Jews and *Smirneika* 392

Mine Tanaç Zeren

17-20. Yüzyıllarda İzmir'de Yahudi Cemaati ve Sefarad Mimarisi 397

Jewish Life and Sephardic Architecture in İzmir during the 17th-20th Centuries 403

George Tolias

17. Yüzyılda Levanten Şekillenmesi: Francesco Lupazzolo ve Ada Haritası (1638) 415

Shaping the Levant in the 17th Century: Francesco Lupazzolo and his Isolariti (1638)..... 422

Ahmet Uhri

Kültürel Etkileşimlerin İzinde İzmir'de Boyoz ve Midye Dolma 435

Boyoz and Stuffed Mussels in İzmir in the Footsteps of Cultural Interaction..... 439

YAZARLARIN İLETİŞİM BİLGİLERİ / CONTACT INFORMATION OF AUTHORS 444

İZMİR'İN PREHİSTORİK YERLEŞİM ALANI: YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ

Zafer Derin

Özet

Yeşilova Höyüğü Bornova Ovası'nın ortasında yer almaktadır. Günümüzde deniz kıyısından 4 km. uzakta olan yerleşim alanı toprak yüzeyinin 80 cm. altında yer almaktadır. Bornova Ovası Prehistorik dönemde İzmir'in ilk yerleşimcilerine ev sahipliği yapmıştır. Yeşilova Höyüğü'nün de bulunduğu ovada beş prehistorik tepe bulunmaktadır. Yeşilova Höyük İzmir'in merkezindeki en eski yerleşim alanıdır. Bu merkez Yassitepe ve İpeklikuyu Höyükleri ile birlikte "İzmir'in Prehistorik Yerleşim Alanı'nı" oluşturur. 2005 yılında başlayan kazılar kısa bir aradan sonra 2008 yılından itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ege Üniversitesi adına sürdürülmektedir. Yerleşim alanı 70 bin metrekarelik bir alanı kapsar. Prehistorik dönemde Bornova ovası topografyası, zengin bitkileri ve hayvan kaynakları ile ilk yerleşimcilerin tercih ettikleri alan olmuştur.

Bornova Ovası'nın ortasında Manda Deresi ile Gökdere'nin birleştiği yerde kalın bir alüvyon tabakası altında kalmış olan Yeşilova Höyüğü, kentin içinde prehistorik zamana ait bilinen tek yerleşim alanıdır.

Alandaki ilk kazılar 2005 yılında İzmir Arkeoloji Müzesi -Ege Üniversitesi Arkeoloji Bölümü ortak çalışması olarak başlatılmıştır. Kazılara 2008 yılından itibaren Bakanlar Kurulu kararıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ege Üniversitesi adına devam edilmektedir. Kazı çalışmaları, Kültür ve Turizm Bakanlığının, Bornova Belediyesi, Ege Üniversitesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin desteğiyle gerçekleştirilmektedir.

Yeşilova Höyüğü üst üste 14 kez yerleşilmiş, 70 bin metrekareden fazla bir alana yayılan ve zamanla günümüzde ova seviyesinin altında kalmış höyük tipi bir yerleşimdir (Fig.1).

Neolitik Dönem'in sonundan itibaren hemen yakınındaki Yassitepe ve İpeklikuyu yerleşimlerinin bulunduğu alanlara da yayılarak gelişimini sürdürmüştür. Bornova Ovası'nın ortasında (Fig.2), İzmir'in kent kültür tarihinin doğduğu 800 m. çapındaki bu alan "İzmir'in Tarih Öncesi Yerleşim Alanıdır".¹

Yeşilova Höyüğü yayılım alanı içinde Neolitik dönemden Roma dönemine kadar birçok kültürün yaşadığı anlaşılmıştır. Buna göre kültür katları yüzeyden başlayarak Roma Dönemi, Tunç Çağ, Kalkolitik Çağ ve Neolitik Çağ olarak sıralanmaktadır.

Yeşilova Höyük Tabakaları

I. Tabaka: Roma (MÖ.10-MS.290)

II. Tabaka: Tunç Çağ -E.T.Ç Mezarı

III. Tabaka: Kalkolitik 1,2 (MÖ.4340-4230)

ARA

IV.Tabaka: Neolitik

1 a,b,c.-2 (MÖ.6000-5730)

3-8 (MÖ.6500-6060)

¹ Derin 2007, 377.

Höyük'teki ilk yerleşim, günümüzden en az 8-9 bin yıl önce Neolitik Çağ'da başlamıştır. Neolitik Dönem'e ait IV. Kat Yeşilova Höyüğü'nün en uzun süreli ve en kalın kültür katıdır. Yıllar içinde genellikle tahribatlardan sonra yeniden inşa edildiği anlaşılan 13 mimari kata sahip bu sürecin kendi içinde üç evrede gelişim gösterdiği anlaşılmıştır; Tabaka IV. 1a-c-2, 3-5 ve 6-8.

Höyükteki ilk yerleşime ait küllü ve sıkıştırılmış toprak taban kalıntı ve buluntular (Tabaka.IV6-8) bugünkü ova seviyesinden yaklaşık 4 m. aşağıdaki ana toprağın üzerinde yer almaktadır. Bu erken evre 2005 kazı döneminde kısıtlı bir alanda araştırılmıştır.

Neolitik dönemin ilk katlarından yaşayanların oval ya da dörtgen planlı saz ve ağaç dallarından oluşan kulübelere oturdukları anlaşılmıştır. Çevresinde taş temeli olmayan ve belirli bölgeleri kaplayan küllü tabanlar ve daha çok ince dalların kömürleşmiş kalıntıları bu tür mimarinin varlığını kanıtlar. Fırın ve ocak kalıntılarında günlük yaşamın kulübelerin dışında geliştiğini anlamaktayız.

Hemen her tabakada sel izlerine ait çamur-kil birikintisi vardır. Bazı tabakalar yağış ve sel baskınlarının ardından toprağın kurumasından sonra killi yapısı nedeniyle beton gibi sertleşmiştir. Aynı zamanda killi toprak yapısı yağmur ve sel gibi doğal olaylarda yerleşimin büyük tahribata uğramasına neden olmuştur. Buna neden olan taşkınlar ve seller büyük oranda höyüğün kuzeyinde yer alan Manda deresinden gelmiştir. Höyükteki Neolitik yerleşimin de aynı yerden gelen şiddetli bir taşkın ile son bulduğu anlaşılmıştır.

En alt seviyeden itibaren saptanan buluntular, yerleşimin nitelikli keramik yapımını bilen bir topluluk tarafından kurulduğunu göstermektedir. Keramik, el yapımı ve monokromdur, hamuru minik taşçık ve mika içermektedir. Kaplar iyi derecede pişirilmiştir. Hamur ve yüzey renginde grimsi, açık, çok açık, sarımsı ve kırmızımsı olmak üzere kahve tonlar hakimdir. Bir grup keramik ise krem renktedir. Yüksek nem nedeniyle keramik yüzeyleri önemli derecede tahribata uğramıştır. Bununla birlikte kaplara hamur renklerinde ince astar uygulandığını gösteren parçalar mevcuttur.

Saptanan formlar şunlardır: bazıları boyunsuz ve küresel gövdeli daralan ağızlı, dışa dönük ağız kenarlı, düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlekler ve dışa açılan sığ gövdeli kâseler ilk kez bu evrede rastlanmıştır. Diğer formlar arasında dışa dönük ağız kenarlı boyunlu çömlekler, düz gövdeli çanaklar, yarı küresel gövdeli çanaklar/kâseler, s-profilli kâseler yer alır.

Kap cidarları genelde orta kalınlıktadır (0.4-0.7 cm). Bazı daralan ağızlı çömlek parçaları kalın cidarlıdır. Çömleklerde dikine tünel kulplar yaygındır. Bunlar genelde uzun boyludur; az miktarda kısa enli olanlar da vardır. Diğer yandan iri ya da kısa-enli dikine yuvarlak kulplara da rastlanmaktadır.² Kaplar düz ya da hafif yüksek düz diplidir.

Keramikler dışında taş kaplar IV.6-8. katların belirgin bir buluntu grubunu oluşturur. Sarımsı beyaz renkli yumuşak taştan ve mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı kase ve çanak parçaları ele geçmiştir.³

Yeşilova Neolitik toplumu yakın çevreden getirdikleri çakmaktaşı ve daha uzak kaynaklardan getirttikleri obsidyen bu atölyede taş ve kemiklerin yardımıyla bir silaha, kesici ya da delici alete dönüştürülmüştür.

Sığır, koyun ve geyik gibi hayvanların boynuz, kol- bacak ve kaburga kemikleri ile boynuzları usta ellerde şekillenerek bir alete dönüştürülebiliyordu. En basitinden kemiklerin ucunu sivrilterek deri giysilerini işledikleri deliciler yapabiliyorlardı.

Buluntular, Yeşilova Neolitik toplumunda taş alet, araç ve eşya endüstrisinin gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Büyük çoğunlukla çakmaktaşıdan yapılmış yontma taş aletler, okucu, dilgi, kesici, kazıyıcı, delici gibi çeşitli tiplerdedir. Yontma taş aletler içinde deri ve ağaç işçiliklerinde rende gibi kullanılan kazıyıcılar önemli bir yer tutar. Bunların dışında dal ya da kemiklere geçirilerek bıçak ve orak gibi kullanılan dilgiler, Neolitik toplumun yaşamını kolaylaştıran başlıca

² Derin 2012, fig.10.

³ Derin 2012, fig.11.

el aletlerini olarak bilinir. Kemik buluntular içinde boğa başı şeklinde yontulmuş ve perdahlanmış idolün ve paralellerini Göller Bölgesi'nde bulduğumuz sokma başlı pişmiş toprak bir figürün Neolitik toplumun dinsel inançlarının birer kanıtıdır.

Yeşilova Höyüğü IV.7. Tabakadan elde edilen ilk sonuçlar MÖ. 6490 yılına Erken Neolitik Döneme aittir ve IV.8. tabakanın bu durumda 200 yıl önceye gidebileceği yönündedir. Bu durum Ege Bölgesi kronolojisine ışık tutmaktadır. Yeşilova Höyüğü IV.6-8 tabakaları buluntuları Ege ve Göller Bölgesi Erken Neolitik yerleşimleri ile yakın paralellik gösterir. Ege Bölgesi'nde Yeşilova Höyüğü ile Ulucak Vd-f, Uğurlu V ve Çukuriçi X-IX karşılaştırılabilir.⁴ Yeşilova'dan elde edilen bulgulara göre Neolitiğin başlangıcı MÖ. 6500 yılı civarına tarihlenebilir. Bu bölgedeki gelişmeler Neolitik toplumun Göller Bölgesi ve Marmara bölgesi ile kültürel ilişkileri olduğunu göstermektedir.

IV.1a-c, 2 Höyükteki en uzun yerleşilen dönemi kapsamaktadır. Bu dönem bu dönem aynı zamanda Neolitik sürecin en kalabalık, en gelişmiş dönemidir. Düzenli evlerin inşa edildiği bu dönemde güçlü bir süreç başlamıştır. Yeşilova bulgularına göre MÖ. 6000-5800/5700 yılları arasında kapsayan bu dönem aynı zamanda Neolitik sürecin en kalabalık, en gelişmiş dönemidir. Batı Anadolu'nun "Neolitiğin Rönesans Dönemi" olarak adlandırabileceğimiz bu sürecine ait izleri geniş bir alanda bulmak mümkündür. Kültürel yükselişle birlikte bir ölçüde nüfus artışı da beraberinde getiren bu süreçte yapılar büyümüş düzenli hale gelmiştir.

Neolitik yerleşimin son dönemini temsil eden IV.1a-c tabakalarındaki, 5x6, 6x8, 9x10 metre boyutlarında yan yana inşa edilmiş dikdörtgen planlı sekiz mekan, 0.60-0.80 m. kalınlığında taş temellere ve çukur tabanlara sahiptir. Ayrık planda inşa edilen mekanların genellikle batı taraflarında taşlarla yapılmış platformlar yer alır ve her birinin içinde tahıl ve toprak öğütmek için kullanılan işlikler bulunur. Bunun dışında, yapıların içinde ve dışında serpantin balta, çakmaktaşı kesicilerinde bulunduğu taş işlikleri, dokuma işlikleri günlük yaşama ilişkin bulgular olarak karşımıza çıkar. Fırınlardan mekan içlerine yapıldığı gibi ortak kullanılan avluda da yer aldığı görülmüştür.

Tek odalı yapıların batıya doğru çekilerek belirli bir sırada inşa edildikleri kapılarının güneye bakacak şekilde uzun duvarların ortalarına yapıldığı saptanmıştır. Yoğun ezgi ve öğütme taşı kalıntılarında, mekan aralarındaki boşlukların da işlik olarak kullanıldıkları anlaşılmıştır (Fig.9-10).

Mekanların taş temel üst yapısına ilişkin günümüze fazla bir kalıntı ulaşmamıştır. Ele geçen kerpiç blokları kerpiç döküm şeklinde yapılan ince duvarların varlığını işaret etmektedir. Bu durum da 0.60-80 metrelik taş temeller üzerinde çatısı ağaç direklerle taşınan, ince perde duvarların olduğunu söylemek mümkündür (Fig.4).

Buluntular, taş alet, araç ve eşya endüstrisinin gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Büyük çoğunlukla çakmaktaşıdan yapılmış yontma taş aletler, ok ucu, dilgi, kesici, kazıyıcı, delgi gibi çeşitli tiplerdedir. Ele geçen çekirdekler ve yongalar, çakmak taşı işçiliğinin de Yeşilova'da yapıldığını göstermiştir (Fig.8) Bazı taşların kolye olarak kullanmak amacıyla kare şeklinde kesilerek şekillendirildiği görülmüştür.

Kil objeler içinde bir ana tanrıça figürünü de ele geçmiştir. Ayrıca labirent ya da spiral motifleriyle pindetera-mühürler de (Fig.6) bulunmuştur.⁵ Bütün bunlar Yeşilova Neolitik toplumunun organize bir yapıya sahip olduklarını gösterir. Üç evreli Neolitik süreçte ve dışlarını ana tanrıça, panter kabartmaları yapılmış ve dışı kabalaştırılmış kırmızı astarlı kaplar (Fig.5) Yeşilova Höyüğü'nün IV.1-2. Katlarında bulunmuştur.

Deniz seviyesinin bugüne göre daha alt seviyede (yaklaşık 35 m.) olduğu dönemde Yeşilova Höyüğü iki nehir arasındaki yeşil ova üzerinde bulunuyordu. Yeşilovalı çiftçiler, buğday, arpa ve mercimek yetiştiriyorlardı. IV.2 ve 1. Tabakalarda görüldüğü kadarıyla koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanların daha çok tüketildiği anlaşılmaktadır. Buna ek olarak yabani sığır, geyik ve yabani domuz bulguları yaban hayvanların da yiyecek kaynaklarını zenginleştirdiğini göstermektedir.

⁴ Çilingiroğlu et al. 2012, 141; Erdoğan 2013, 6-7; Horejs 2012, 120-121.

⁵ Derin 2012, fig.22; Derin 2014, 305-306.

Topluluklar nehirde balık avlayan, deniz kıyısından kabukluları toplayan, av yapan farklı bir besin ekonomisine sahipti. Deniz ürünleri tüketimi özellikle Neolitik Dönem sonuna doğru artmıştır (IV 1-3).

Yeşilova Höyüğü buluntuları İzmir'in kökeninin Erken Neolitik Ege topluluklarına kadar gideceğini göstermiştir. Orta Batı Anadolu'daki Yeşilova Neolitik toplumu kendi kültürel gelişimini ortaya çıkartmıştır ve bu süreçte Göller Bölgesi, Melos Adası, Kappadokya ve Marmara Bölgesi ile de ilişkileri vardı. Olasılıkla doğudan gelen bu toplum avcı-toplayıcı ve tarımcı bir topluluktu ve kendi kültürel sürecini yaratmışlardı. Bu bölge bir geçiş bölgesi değildi.

Yeşilova Höyüğü'nün Neolitik dönemde IV.1 tabakanın sonunda yangının ardından terk edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum Yukarı Menderes'deki,⁶ İzmir Bölgesi'nde Çukuriçi VIII, Ulucak IV ve Ege Gübre III. tabaka sonunda MÖ.5800-5700 ortaya çıkmıştır.⁷ Bu terk ani gelen ve birçok kişinin ölümüne neden olan bir olaydan çok, yavaş gelişen göçlere bağlı olarak görülen, MÖ.6.binin ilk yarısındaki iklim değişimine bağlı olarak gelişen felaketle ilişkili olmalıdır.⁸ Yeşilova Höyüğü Neolitik yerleşimi de MÖ. 5800/5700 civarındaki büyük yangının ardından tümüyle terk edilmiştir.

Yeşilova Höyüğü Geç Neolitik Yerleşimi kuzeye Yassitepe Höyüğü'ne doğru yayılmıştır. Bu yerleşim Manda Deresi yanında oldukça özel bir konumdadır (Fig.2). Prehistorik tepenin yarısı modern yapıların altında kalmıştır.

Yeşilova Höyüğü'ne Neolitik dönemin ardından yaklaşık 300 yıl sonra farklı bir toplum gelerek yerleşmiştir. Bu değişim Kalkolitik Çağı işaret eder. Biz Neolitik toplumun nereye gittiğini ve yeni gelenlerin nereden geldiğini tam olarak bilmiyoruz. Bildiğimiz Yeşilova'daki ilk yerleşiminde yaşamın seller nedeniyle zorlaştığı ve bölgenin alüvyon tabakası altında kaldığıdır.

Yassitepe Höyük Neolitik dönemden Roma zamanına kadar yerleşilmiş, 6 metre yüksekliğinde höyük tipi bir yerleşimdir. Geç Neolitik Dönemden Roma Çağı'na kadar 14 tabakaya sahiptir;

I. Tabaka: Roma

II. Tabaka: Tunç Çağ

A.Orta Tunç 1,2

B.Erken Tunç 1-2 (MÖ.2880-2830), 3-5 (MÖ.3020-2900), 6-8 (?)

III. Tabaka : Kalkolitik 1,2 (MÖ.5320-5215, 5210-4995)

ARA

IV.Tabaka : Neolitik (?)

Yeşilova Höyüğü'nün kuzeyindeki yeni yerleşim alanı Yassitepe Höyüğü'nde erken döneme ait kalıntılara küçük bir alanda yapılan test açmasında ulaşılmıştır. Bu alanda Neolitik yerleşimin ardından Kalkolitik dönemin devam ettiği anlaşılmaktadır. Kalkolitik dönem Yeşilova Höyüğü IV tabakadaki Neolitik süreçten çok farklıdır. Bu dönem höyükte iki evreli olarak tespit edilmiştir. Yassitepe Höyüğün merkezinde 1.25 metre kalınlığında (13.50-14.75 m.) Kalkolitik döneme ait III.2 tabakasında keramik ile birlikte çok az buluntu ele geçmiştir.

Yassitepe III.2 kata ait keramik hem hamur, hem de yüzey rengi ve form bakımından homojen özelliktedir. Kalkolitik keramik Neolitik keramikten daha az estetik özellikte ve yüzeyde perdahın kullanılışı astara göre daha önemlidir. Yüzey gri, gri-kahverengi ve kahverengindedir. Keramikler içinde perdahlı çanak çömlek miktarı basit çanak çömlektten daha

⁶ Dedeoğlu 2014, 22.

⁷ Derin, 2005, 87, Derin et al. 2004, 38; Sağlamtimur 2007, 376.

⁸ Derin 2011, 100.

fazladır. Ancak perdah genellikle daha hafif ve dikkatsizce gerçekleştirilmiştir. Kalkolitik keramik kabaca yapılmıştır. Hamur küçük taşçık ve kum katkılıdır. Bazı çanaklar Troas Bölgesinde Kumtepe 1a, Beşik- Sivritepe, Hanaytepe,⁹ Gülpınar¹⁰ ve Ulucak¹¹ Kalkolitik katlarında olduğu gibi tekli boynuz çıkıntılı kulplara sahiptir.

Yassitepe Höyük III.2 tabakası Batı Anadolu'da Erken Kalkolitik yerleşime sahip Ulucak Höyüğü ile benzerdir. Yassitepe III.2 tabakası Radyo Karbon tarihlerine göre MÖ. 5320-5215'e, Batı Anadolu Erken Kalkolitik Dönemine tarihlenir. Bu dönem genellikle Ege'de Son Neolitik ya da GN II olarak görülmektedir.

Yeşilova'da orta Kalkolitik döneme ait III. evresi sınırlı bir alanda korunmuş tabakaya sahiptir. Yerleşim alanının merkezindeki mimari kalıntılar ile ilişkili çanak çömlek ile tanımlanmaktadır. Kalkolitik döneme ait Tabaka III, höyükte iki evreli yerleşim ile temsil edilmektedir. Mimari toprak içine açılan çukur tabanlı yapılardan oluşmaktadır. Neolitik tabakaların içine açılan çukurlar hafif eğimli ve 1.00 metre derinliğinde, 6-8 metre çapındadır (Fig.11).

Oldukça tahrip olan yapıların tabanları kuzey kesine doğru devam eder. Kulübenin çamur sıvalı taban kalınlığı yaklaşık 3cm.dir. Bu taban üzerinde bir ocak yer alır. Ocağın zemini çamur ıslakken sık bir şekilde keramik parçaları döşenmiş, üzeri de 2-3 cm. kalınlığında tekrar bir çamurla sıvanmıştır. Çukurun alt seviyelerinde yaklaşık 16.10 metrede irili-ufaklı taşlar, yanmış kerpiç/çamur parçaları ve kaplardan oluşan öbekler Kalkolitik dönemin ikinci katına aittir. Bu katın tabanı üzerinde de *insitu* durumda tüm kaplar ve buluntular elde edilmiştir (Fig.12).¹²

Kalkolitik keramik basit yüzeilidir. Yüzeyde grimsi ve kahverengimsi renkler hakimdir (Fig.12). III.1 Tabakası keramikleri içinde en karakteristik form omurgalı çanaklardır. Sepet kulp ve mantar başlı kulp olmak üzere iki tip kulp vardır. Bunlara iliştilmiş olarak küçük memecikler bulunur.¹³

Yüksek kulplu omurgalı çanaklar Orta Kalkolitik Dönemi keramiğinin belirgin gruplarından biridir (Fig.12). Bu tip kaplar Kuzeybatı Anadolu'da Gülpınar ve Kumtepe 1a'da, Orta Batı Anadolu'da, Çakmak Tepe, Liman Tepe VI, Kulaksızlar, Demirli Cave, Yoğurtçu Kale Mağarası I, Güneybatı Anadolu'da Beçin Kalesi ve Karain Mağarası, Göller Bölgesi'nde Kuruçay 11 Doğu Ege Adaları'nda Chios'da Emporio X-VIII ve Samos'da Tigani II-III tabakalarında da bulunmuştur. Karşılaştırmalar Yeşilova gözlenen Orta Kalkolitik dönem çanak çömlek kültürünü Antalya kıyılarından Kuzeybatı Anadolu'ya uzanan geniş bir coğrafi alan boyunca mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Ege adalarından, Sakız ve Sisam da bu kültürel alan içinde yer almaktadır. Üstelik bu kültürel etkisindeki benzer unsurlara Orman Fidanlığı'nın VII . katında da rastlanmıştır.¹⁴

Beşik-Sivritepe'den (MÖ.4800-4500) ve Kumtepe 1A (MÖ. 4800-4370)'dan elde edilen Radyo karbon tarihleri, Yeşilova III.1 katından gelen MÖ. 4340-4230 tarihlerine yakın sonuçlar vermiştir.¹⁵ Milattan önce beşinci binyılın ikinci yarısına verilen Gülpınar ve Bakla Tepe 4 ile Yeşilova III.1 tabakasını Orta Kalkolitik dönemi tarihlemek mümkündür.¹⁶

Yassitepe Höyük'deki Erken Tunç Çağ yerleşimi Kalkolitik Çağın devamı olarak tanımlanabilir. Troya'nın en eski katıyla çağdaş olan 8 tabakadan oluşan Erken Tunç Çağ yerleşimi ince uzun dikdörtgen planlı, yüksek taş duvarlı yapılardan oluşmaktadır (Fig.13-14).

İçinde ocak ve platformlar olan kuzeydoğu-güneybatı yönündeki uzun evlerin, iki metre yüksekliğinde duvarlara sahip olduğunu düşünmekteyiz (Fig.14). Yapıların duvarları ortak duvar şeklinde inşa edilmiştir. "S" şeklindeki duvarlardaki

⁹ Seeher 1987, Abb.2: 2-4.

¹⁰ Takaoglu 2006, fig.9: 17-18, 307-308, fig. 37.

¹¹ Derin et al. 2004, 18-21.

¹² Derin 2012, fig.4-5.

¹³ Derin et al. 2009, fig. 14; Derin 2011, 103, fig. 13:7,12; Derin 2012, fig.6.

¹⁴ Caymaz 2010, şekil 86, 1; Efe 2001, Şekil 18, 281-3.

¹⁵ Derin et al 2009, 7.

¹⁶ Kromer et al. 2003 43-54; Derin 2012, 179 ;Sperling 1976, figs.9-11; Hood 1981, 165; Kaplan et al. 2013, 393.

tahribat bu 5000 yıllık eski yerleşimin bir deprem ile son bulduğunu (MÖ. 2880-2830) göstermektedir. Deprem sonrası burada yaşayan toplum yapılarını onararak yaşamaya devam etmiştir. Bu mimari Yassitepe’de yer alırken, mezarlık Yeşilova Höyüğü’nün merkezinde bulunmuştur (Fig.16).¹⁷

E.T.Ç. Dönemi tipik formları insize bezemeli kalınlaştırılmış içe dönük ağız kenarlı kaseler, ip delikli kulplu çömlekler, üç ayaklı çömleklerdir (Fig.15). Erken Tunç Çağ I keramiği monokrom, el yapımı, koyu yüzeyli ve astarlıdır.

Yeşilova Höyüğü yerleşiminde on yıldır kazılar devam etmesine karşın, önemli buluntular Neolitik Çağ’ın başından 1500 yıl öncesine kadar geçen süreçle ilgili olarak bölgeye ışık tutmaktadır.

¹⁷ Derin 2009, 258.

THE PREHISTORIC SETTLEMENT OF İZMİR: THE YEŞİLOVA HÖYÜK

Zafer Derin

Abstract

Yeşilova Höyük is situated in the middle of the Bornova Plain. The settlement area is located 80 cm below the plain surface, 4 km from the present-day coastline. Bornova Plain, which had similar geographical boundaries in prehistory, became home to the first settlers of the İzmir region. There are five prehistoric mounds on the plain, including Yeşilova Höyük. Yeşilova Höyük is the oldest settlement centre within the city of İzmir. This centre, together with Yassitepe and İpeklikuyu Höyük makes up “İzmir’s Prehistoric Settlement Area”. Excavations began in 2005 but were followed by a break. Work resumed in 2008 under the auspices of the Ministry of Culture and Tourism and the Ege University. The settlement area is thought to be some 70,000 m² in size. In prehistoric times, the Bornova plain, with its easy topography, rich flora and animal resources, was the perfect place to settle for its first inhabitants.

The Yeşilova Höyük which is under a thick alluvium layer in the middle of the Bornova Plain, at the intersection point of Manda Creek and Gökdere is the only settlement area from prehistoric times in the city as we know of.

The excavations in the area started in 2005 by the joint production of the İzmir Archeological Museum and the Ege University Archeology Department. Excavation works are in progress since 2008 with the order to the Ministry of Culture and Tourism which are administered under the the Ege University. Excavation are being sponsored by The Ministry of Culture and Tourism, Municipality of Bornova, İzmir Metropolitan Municipality and the Ege University.

The Yeşilova Höyük is a mound style settlement, it was built upon fourteen times and spreads over a 70 thousand square meter area and is now below the plain level today (Fig. 1). The prehistoric settlement in Yeşilova spread to Yassitepe and İpeklikuyu starting from the end of the Neolithic Age and continued to develop. This 800 meter diameter area in the middle of the Bornova Plain (Fig. 2) which was the birthplace of İzmir’s city culture is “İzmir’s Prehistoric Settlement Area.”¹

It is now known that many different cultures lived within the Yeşilova Höyük spreading area from the Neolithic Age to the Roman Period. So, the cultural layers starting from the surface include the cultures of the Roman Period, Bronze Age, Chalcolithic Age and Neolithic Age.

Yeşilova Höyük Layers

I. Level: Roman (10 B.C.-290 A.C)

II. Level: Bronze Age -E.B.A Cemetery

III. Level: Chalcolithic... 1,2 (4340-4230B.C.)

Hiatus

IV.Level : Neolithic

1 a,b,c.-2 (6000-5730 B.C)

3-8 (6500-6060 B.C)

¹ Derin 2007, 377.

The first settlements in the Höyük began during the Neolithic Age, at least eight to nine thousand years before our time. The third layer is the longest standing and thickest cultural layer of the Yeşilova Höyük. It is known that is process, which has thirteen levels that is thought to be rebuilt, developed in three states within itself. The most important elements that characterise the Neolithic settlement levels are the pottery and the small finds. These finds show that the Neolithic at Yeşilova Höyük developed in three phases; levels IV. 1a-c-2, 3-5 and 6-8.

We have come across some ashy areas and compressed soil foundations in the first levels of the Neolithic Age (level IV 6-8) meters below the surface of the plain. This early phase was researched during the 2005 excavations season in a limited area in the southeastern section of grid.

From the soil foundations and burn marks, we understand that oval or rectangular huts made from wicker and tree branches were built in this area. Oven and ash remains that were dug from around the huts are important in terms of establishing that daily works and cooking were done outside of the huts.

In almost all the layers there is a deposit of mud-clay with evidence to show there had been a flood. Due to the high clay content of the soil, some of the layers that were established immediately after the ground flooded by rain and flood-waters had dried up were almost as hard as concrete. However, at the same time the clay consistency of the earth meant that natural events like heavy rainfall and floods caused serious damage to the settlement. Most of the overflows and floods came from the Manda Brook and Gokdere. The Neolithic settlement at the höyük is known to have been destroyed by a serious flood from the same sources. The finds from the lowest level upwards show that the community who established this settlement were already experienced in pottery making. This pottery group is hand made and mono-chrome. The paste of the pieces is tempered with very small stones and mica. The pots are well fired. Greyish, light/very light yellowish and reddish brown tones are the dominant paste and surface colours. However, one pottery group is cream in colour greyish brown, light brown; very light brown; reddish brown; light reddish brown; reddish yellow; yellow. Due to the high humidity level, the surfaces of the pottery had been significantly damaged. However, there are some pieces that show the pottery was sometimes covered with a fine layer of slip of the same colour as the paste.

The forms that have been identified are as follows: Some of them are spherical in shape and without necks, narrowing at the mouth; bowls with everted rims and flaring shallow bowls are seen for the first time in this phase. Among the other forms there are necked jars with everted mouth rims, bowls with straight sides, semi-spherical bowls and 'S' profile bowls.

The sides of the pots are usually medium in thickness (0,4-0,7 cm); some of the jars that narrow at the mouth have thicker sides. Tube handles are frequently seen on the jars. These are usually on the tall jars; there are also a small number of broad jars with this handle type. Vertically attached round handles are seen on the large jars and short broad ones ² (Fig. 10). The bases of the pots are flat or slightly raised. Some pieces of bowls with simple rim profiles made of a yellowish white coloured marble were also found (Fig. 11).³

The Yeşilova Neolithic community used flint and obsidian to make tools and weapons for cutting, piercing and scraping and also made piercers and scrapers from animal bones that were used for working on the animal skins. Among the bone tools, the most common types are ones that are long and thin in shape and awls with pointed ends. Apart from these, a knife/sickle was uncovered that had one side split in the middle to allow the blades to be inserted. Some deer antlers were used as handles for tools and some of the bones left from animals that had been consumed were shaped into animal heads to resemble a kind of statuette.

The first result obtained from Level IV.7 is 6490 BC. Early Neolithic Period and the finds from Level IV.8 suggest that it could go back a further 200 years. The light of this for the Neolithic Age of Aegean Region would be chronology. The finds from Yeşilova Höyük levels IV.6-8 show close parallels to those of the Early Neolithic/levels of Aegean and

² Derin 2012 (Fig. 10).

³ Derin 2012 (Fig. 11).

Lake Region settlements. The key settlements contemporary with Yeşilova Höyük in the Aegean Region is Ulucak Vd-f, Uğurlu V and Çukuriçi X-IX.⁴ Accordingly, the beginning of the Neolithic sequence at Yeşilova can be dated to around 6500 BC, signifying that the onset of sedentary life in the Aegean region was initiated by an Early Neolithic community. It is also evident that this Neolithic community while developing in this region, had cultural contacts with its contemporaries in the Lakes Region and in the Marmara Region.

The level IV.1a-c, 2 is known as the longest permanent settlement area of the Höyük. This period where tents and huts were used for housing in Yeşilova, a rich process has started which we call the Renaissance of the Neolithic Age (Fig. 3). The advancements that took place in the IV 1-2 levels of the Höyük, the founding of bigger residences due to population growth, in other words, the birth of a larger scale architecture is closely related to change in nutrition, which we call the life economy of humankind. Permanent shelters and a settled lifestyle in the Yeşilova Höyük only came about after a sustainable nutrition became possible.

The spaces between the structures and the courtyard were built with ovens, strained and ground stones (Fig. 4). Not many remains have survived today regarding the upper structure of the stone foundation. The walls of the structures were built with mud which consisted of a mixture of clayey soil and plant remains that were put in 10-15 centimeter molds, unlike traditional architecture which used mud bricks (Fig. 4).

Usually, on the southern parts of the structures, platforms made of mud smeared stones and kitchen workshops that were used to grind wheat. We also see important elements of daily life such as stone workshops that were used for making axes from serpentine stones, weaving workshops and earthenware production units (Figs. 9-10). While there are small stoves inside some of the structures, the majority of the ovens are located in the courtyard thus proving that courtyards had an important place in social life.

Most of the stone tools and hunting weapons are made of flint and consist of different types including arrowheads, blades, cutters, scrapers, piercers and borers. The cores and chips show that the production of flint tools was carried out at Yeşilova (Fig. 8).

Some stones had been cut to make them square so they could be used to make necklaces. Among the clay items there is a miniature (Fig. 7). The pindada seals with labyrinth and spiral motifs were found here (Fig. 6).⁵ The Yeşilova Neolithic community had an organised social structure. They had at least a three-phase settlement in the Neolithic Period, red-slipped pottery (Fig. 5) roughened on the outside and decorated with mother goddess, panther and fingernail impression designs were found in levels IV 1 - 2 of Yeşilova Höyük.

The sea level was much lower than today (about thirty-five m.) and the little mound of Yeşilova was situated on a green plain between two rivers. The people of Yeşilova were farmers and grew wheat, barley and lentils. It appears that in levels IV 2 and I the smaller pastoral animals, sheep and goats, increased in importance; remains of cattle and pigs show a distinct decrease. In addition, the founding of remains of domestic cows, deer, panther and wild boars proves the richness in food resources.

The economy was diverse as they also fished in the rivers, collected seashells, hunted game and gathered wild herbs. The consumption of seafood increased especially towards the end of the Neolithic Period. (IV 1 - 3). Almost all of the seafood remains consist of univalves (e.g. screw shells) and bivalves (e.g. mussels) that live in sandy environments in the bays and shallow waters near the shore.

The Yeşilova finds show that the origins of İzmir go back as far as an Early Neolithic Aegean community. The Yeşilova Neolithic community in the central-western Anatolia region underwent their own cultural development and must have had links with the Lakes Region, the island of Melos, Cappadocia and the Marmara region. These people, who probably came to İzmir from a region further east, were the first here to combine hunter-gathering with stockbreeding and

⁴ Çilingiroğlu et al. 2012, 141, Erdoğan 2013, 6-7; Horejs 2012, 120-121.

⁵ Derin 2012, fig.22, Derin 2014, 305-306.

farming, and when they settled were the first Aegean people in the vicinity of İzmir, where the community established its own culture and society; this was not merely a transitional region.

This development process, that includes the end of the level IV.1 -Neolithic, shows that the Neolithic settlement was left like Menderes Area,⁶ İzmir Region: Çukuriçi VIII, Ulucak IV and Ege Gübre III at 5800-5700 B.C.⁷ There was possibly a new and dramatic shift in the climate, which brought drought to West Anatolia... While a climatic or natural event may be held responsible for the region-wide abandonment of sites, we lack concrete data as to why Yeşilova was not inhabited after the heavy fire destroyed the settlement. The Yeşilova Höyük Neolithic settlement was completely abandoned after a huge fire around 5800/5700 B.C.

The Yeşilova Late Neolithic settlement had spread to the north, all the way to Yassitepe Höyük. The settlement has a very specific location near Manda Deresi (Fig. 2) . Half of the prehistoric mound remained under the modern buildings.

We know that Yassitepe was invaded 300 years later by a completely different society. This process we are referring to point to an era we call the Chalcolithic Age. We don't know where the Neolithic communities went and where the new one came from. What we do know is that first settlers in Yeşilova came across floods many times and it was difficult for them to live in the area after alluviums swarmed the region. The Yassitepe Höyük is a mound style settlement, it was built upon fourteen times from Late Neolithic to Roman times:

Yasstepe Höyük Layers

I. Level: Roman

II. Level: Bronze Age

A.Middle Bronze 1,2

B.Early Bronze 1-2(2880-2830B.C)
 3-5(3020-2900 B.C.)
 6-8

III. Level: Chalcolithic... 1,2 (5320-5215 B.C, 5210-4995 B.C.)

Hiatus

IV.Level : Neolithic (?)

The deposit of early period found in only a small area in step trenches at Yassitepe Höyük, under the new settlement at the north of Yeşilova Höyük. There are sherds and lithic in the Neolithic Period. The Chalcolithic Age after Neolithic settlement in this area has continued. The Chalcolithic period had a different culture from the Neolithic Period in the Yeşilova Höyük (IV). The existence of a two phase settlement extending across the whole höyük at this level was identified. In The Center of Yassitepe Höyük, small remains were found together with the pottery finds from the Chalcolithic level III.2, which is 1.25 m. (13.50-14.75 m.) in thickness.

The pottery of level III.2 at Yassitepe is homogeneous in character in terms of both paste, surface features and shapes. The Chalcolithic pottery is less aesthetic than the Neolithic pottery and burnish is more important than slip in the surface treatment. Among the surface colors is grey, grey-brown and brown. The amount of burnished pottery is somewhat more than that of simple pottery. However burnish was generally performed lightly and carelessly. The Chalcolithic pottery was generally roughly made. The paste was tempered with small stones and sand. Some of the bowls have a single horned handle such as in the Troad Kumtepe 1a, Beşik- Sivritepe, Hanaytepe,⁸ Gülpınar⁹ and Ulucak¹⁰ at Chalcolithic Levels.

⁶ Dedeoğlu 2014, 22.

⁷ Derin, 2005, 87; Sağlamtimur 2007, 376.

⁸ Seeher 1987: Abb.2: 2-4.

⁹ Takaoglu 2006: Fig. 9: 17-18, 307-308, fig. 37.

¹⁰ Derin et al. 2004, 18-21.

The cultural horizon to which the assemblages from Yassitepe Höyük III.2 level, like as Ulucak Höyük of the Early Chalcolithic Period in Western Anatolia. Yassitepe III.2, which has also provided radiocarbon dates ranging from 5320 to 5215 BC. In the Early Chalcolithic Period in Western Anatolia. It has generally been viewed as trail of the LNII or Final Neolithic (FN) period in the Aegean.

Level III, representing the middle Chalcolithic period at Yeşilova, has preserved deposits only in a limited area. In the center of the settlement, architectural remains have been attested along with associated pottery. Level III appears to have represented two different phases in the Chalcolithic settlement, extending across the whole mound. These structures are characterized by pit floors which were dug directly into the soil. The edges of the structures, which had been first dug in the Neolithic levels, descend with a slight slope and reach a depth of 1 m. in the center and at least 6-8 m. in diameter (Fig. 11).

The building's floor, the edges of which appeared to be damaged, continued in the northern cross-section. The floor of the hut was formed of mud plaster around 3 cm in thickness. A fireplace also occurs on this floor, which was paved with pieces of broken pottery in quite a few places while the mud was still wet before being covered again with a layer of mud plaster 2-3 cm in thickness. In the lower levels of this hollowed-out section, heaps of debris were found approximately 6,1 m. in thickness consisting of stones of various sizes, pieces of burned mud and pots belonging to the second level of the Chalcolithic Period. Some whole pots and other finds were found *in situ* on top of this floor (Fig. 12).¹¹

The Chalcolithic pottery is less aesthetic than the Neolithic pottery and burnish is more important than slip in the surface treatment. On the surface, shades of gray and brown are common (Fig. 12). The most characteristic shape in the pottery of level III.1 is the carinated bowls. Attached to the space between the rim and the shoulder on the interior and exterior, these handles are of two types, namely basket-handles and mushroom-shaped handles. Small knobs are frequently seen on their lower back (Fig. 6).¹²

Carinated bowls with high handles are the foremost distinctive element of the pottery of the Middle Chalcolithic Age (Fig. 12). Such bowls were found at Gülpınar in North-Western Anatolia, Çakmak Tepe, Liman Tepe VI, Kulaksızlar, Demirli Cave, Yoğurtçu Kale Cave in Central-Western Anatolia, Beçin Fortress, and Karain Cave in South-Western Anatolia, and Kuruçay 11 in the Lake District, as well as Emporio X-VIII on Chios and Tigani II-III on Samos in the eastern Aegean Islands. Comparisons reveal that the pottery culture of the Middle Chalcolithic period observed at Yeşilova was present throughout an extensive geographical area extending from north-western Anatolia to the coast of Antalya. Of the Aegean islands, Chios and Samos are also included in this cultural area. Furthermore, elements akin to this culturally-influenced are encountered in layer VII of Orman Fidanlığı.¹³

The radiocarbon dates from Beşik-Sivritepe range from 4800-4500 BC and the ones from Kumtepe IA from 4800 to 4370 BC. Since the radiocarbon results from level III.1 at Yeşilova date between 4340 and 4230 B.C.,¹⁴ it is possible to date the period called the Middle Chalcolithic, extending from Gülpınar to Bakla Tepe Late Chalcolithic 4, to the second half of the fifth millennium BC at the site¹⁵.

The Early Bronze Age settlement in the Yassitepe Höyük can be defined as the continuation of the Chalcolithic Age. In addition to the similarities in earthenware, the stone foundation colossal architecture points to an important development.

¹¹ Derin 2012 (Fig. 4, 5).

¹² Derin et al. 2009, fig. 14; Derin 2011, 103, fig. 13:7,12, Derin 2012.

¹³ Caymaz 2010, fig. 86: 1; Efe 2001, fig.18: 281-3

¹⁴ Derin et al. 2009, 7.

¹⁵ Kromer et al. 2003, 43-54, Derin 2012, 179; Sperling 1976. Hood 1981, 165; Kaplan et al. 2013, 393.

The Early Bronze Age settlement has eight levels, which became with the oldest layer of Troy, and is made up of thin, long, rectangular planned structures with high stone walls (Figs. 13-14).

We know that there were fire places and platforms in those structures which as walls as high 2 meters and were stretched out as long houses along the northeast-southwest axis (Fig. 14). The walls of the structures were built as joint walls. The structures were renovated and reused. The destruction of the walls with an 's' shape suggest that this 5000-year-old settlement ended with an earthquake (2880-2830 B.C.). Civilizations that lived here after the earthquake restored the structures and continued living here.

These architectural remains pertaining to this cultural process was unearthed at Yassitepe and the graveyard was found at the center of the Yeşilova Höyük (Fig. 16).¹⁶

The typical forms of EBA I period are bowls with thickened interior rims with incised decoration, bowls with horizontal tubular lugs, tripod cooking pots (Fig. 15). The Early Bronze Age I the pottery is monochrome, handmade, dark faced and slipped.

Although excavations in the area have only been going on ten years, important findings were obtained that can shed light on a period that started at the Neolithic Age and ended 1500 years ago relating to the settlement in the Yeşilova Höyük.

¹⁶ Derin 2009, 258.

BİBLİYOGRAFYA/BIBLIOGRAPHY

Caymaz, T.

2010 *Yeni Buluntuların Işığında Orta Batı Anadolu Kalkolitik Dönem Kültürü*, Ege Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Çilingiroğlu, A.Ç. and Çevik, Ö.

2012 "Ulucak Höyük Towards Understanding the Early Farming Communities of Middle Western Anatolia: Contribution of Ulucak", *The Neolithic in Turkey, New Excavations & New Research* (Edited By. M.Özdoğan-N.Başgelen- P.Kuniholm), İstanbul, 139-175.

Dedeoğlu, F.

2014 "Yerleşim Sistemleri ve Mekan Analizi", in: Ö. Çevik and B. Eroğlu (eds.), *Tematik Arkeoloji Serisi*, Ege Yay. İstanbul: 19-42.

Derin, Z.

2005 "The Neolithic Architecture of Ulucak Höyük", in: Clemens Lichter (ed.), *International Workshop, May 20th-22nd 2004. How did farming reach Europe ?, Anatolian-European relations from the second half of the 7th through the first half of the 6th millennium cal BC.*, BYZAS 2, İstanbul: 85-94.

2007 "Yeşilova Höyüğü", in: M.Özdoğan ve N.Başgelen (haz.), *Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, (Yayına Hazırlayanlar) Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul: 377-384.

2009 "The Interpretation of the change and variations observed in the burial customs at the early bronze age in Western Anatolia," in: H.Sağlamtimur, E.Abay, Z.Derin, A.Ü. Erdem, A.Batmaz, F.Dedeoğlu, M.Erdalkıran, M.B.Baştürk, and E.Konakçı (eds.) *Altan Çilingiroğlu'na Armağan, Yukarı Deniz Kıyısında Urartu Krallığı'na Adanmış Bir Hayat, Studies in Honour of Altan Çilingiroğlu, A Life Dedicated to Urartu on the Shores of the Upper Sea*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul: 257-268.

2011 "Yeşilova Höyük", in: *Beginnings - New Research in the Appearance of the Neolithic between Northwestern Anatolia and the Carpathian Basin, Papers of the International Workshop 8th-9th April 2009, Istanbul, Editor Raiko Krau , Forschungcluster 1*, Leidorf: 95-106.

2012 *Yeşilova Höyüğü. Neolithic in Turkey, New Excavations, New Discoveries*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul: 177-195.

2014 "İzmir-Yeşilova Höyüğü Neolitik Mühürleri", in: A. Özırat (ed.), *Veli Sevin'e Armağan*, Ege Yayınları, İstanbul: 305-312.

Derin, Z., Caymaz, T. and Ay, F.

2009 "İzmir'in Prehistorik Yerleşimi-Yeşilova Höyüğü 2005-2006 yılı Çalışmaları", *Arkeoloji Dergisi* XIII: 7-58.

Derin, Z., Çilingiroğlu, A., Abay, E., Sağlamtimur, H. and Kayan, İ

2004 *Ulucak Höyük: Excavations Conducted Between 1995-2002, Ancient Near Eastern Studies Supplement, 15*, Peeters.

Efe, T.

2001 *The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı*, İstanbul.

Erdoğan, B.

2013 "Uğurlu, A Neolithic Settlement on the Aegean Island of Gökçeada", in: M.Özdoğan, N.Başgelen and P.Kuniholm (eds.), *The Neolithic in Turkey, New Excavations & New Research, Northwestern Turkey and Istanbul*, İstanbul: 1-33.

Hood, S.

1981 *Excavations in Chios 1938-1955*, Vol.I, Oxford.

Horejs, B.

2012 "Çukuriçi Höyük. A Neolithic and Bronze Age Settlement in the Region of Ephesos", in: M.Özdoğan, N.Başgelen and P.Kuniholm (eds.), *The Neolithic in Turkey, New Excavations & New Research*, İstanbul: 117-131.

Kaplan, D., T. Gürdal and Özdemir, A.

2013 "2011 Yılı Gülpınar (Smintheion) kazıları", 34. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 2: 391-402.

- Kromer, B., Korfmann, M. and Jablonka, P.
2003 “Heidelberg radiocarbon dates for Troia I to VII and Kumtepe”, in: G. A. Wagner (ed.), *Troia and the Troad. Scientific Approaches*, Berlin: 43-54.
- Sağlamtimur, H.
2007 “Ege Gübre Neolitik Yerleşimi”, in: M.Özdoğan ve N.Başgelen (haz.), *Türkiye’de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul: 373-376.
- Seeher, J.
1987 “Prähistorische funde aus Gülpınar/Chryse”, *AA*: 533-556.
- Sperling, J.
1976 “Kum Tepe in the Troad”, *Hesperia*, XLIV-4: 305-364.
- Takaoğlu, T.
2006 “The late Neolithic in the Eastern Aegean, Excavations at Gülpınar in the Troad”, *Hesperia* 75: 289-315.

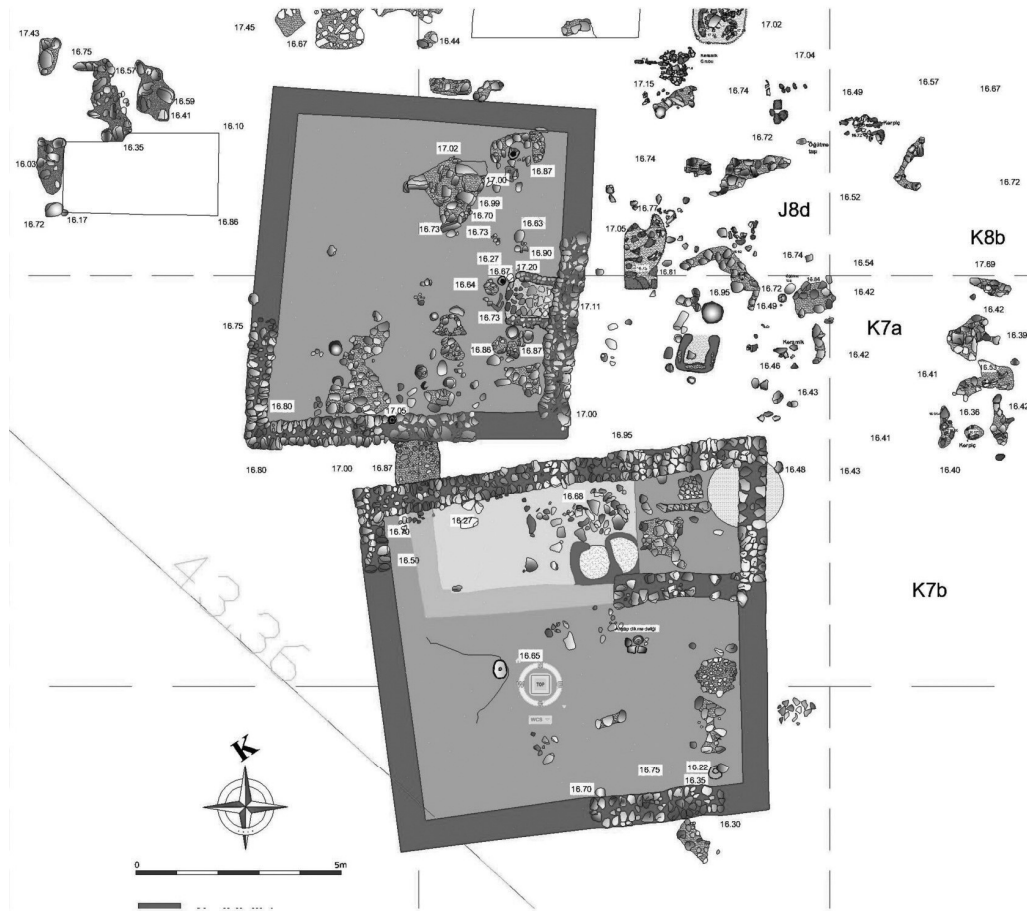
Resim 1 / Figure 1: Yeşilova Höyüğü / Yeşilova Höyük Area.

Resim 2 / Figure 2: İzmir'in Prehistorik alanı /
Prehistoric area of İzmir.

Resim 3 / Figure 3: Neolitik yapılar / Neolithic Buildings

Resim 6 / Figure 6: Neolitik Dönem Mühürleri / Neolithic seals

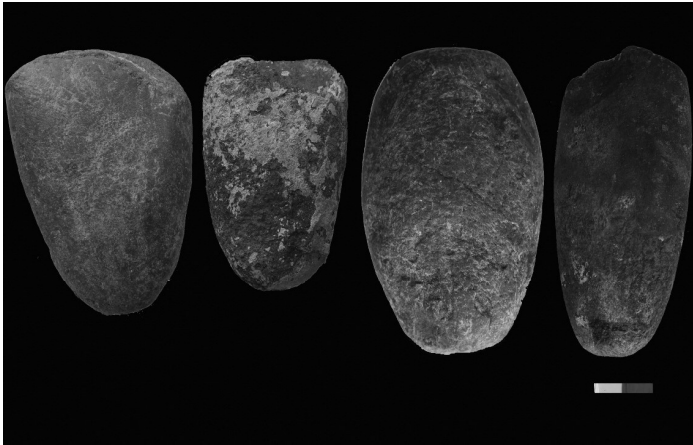
Resim 7 / Figure 7: Neolitik Dönem Figürini / Neolithic Figurine

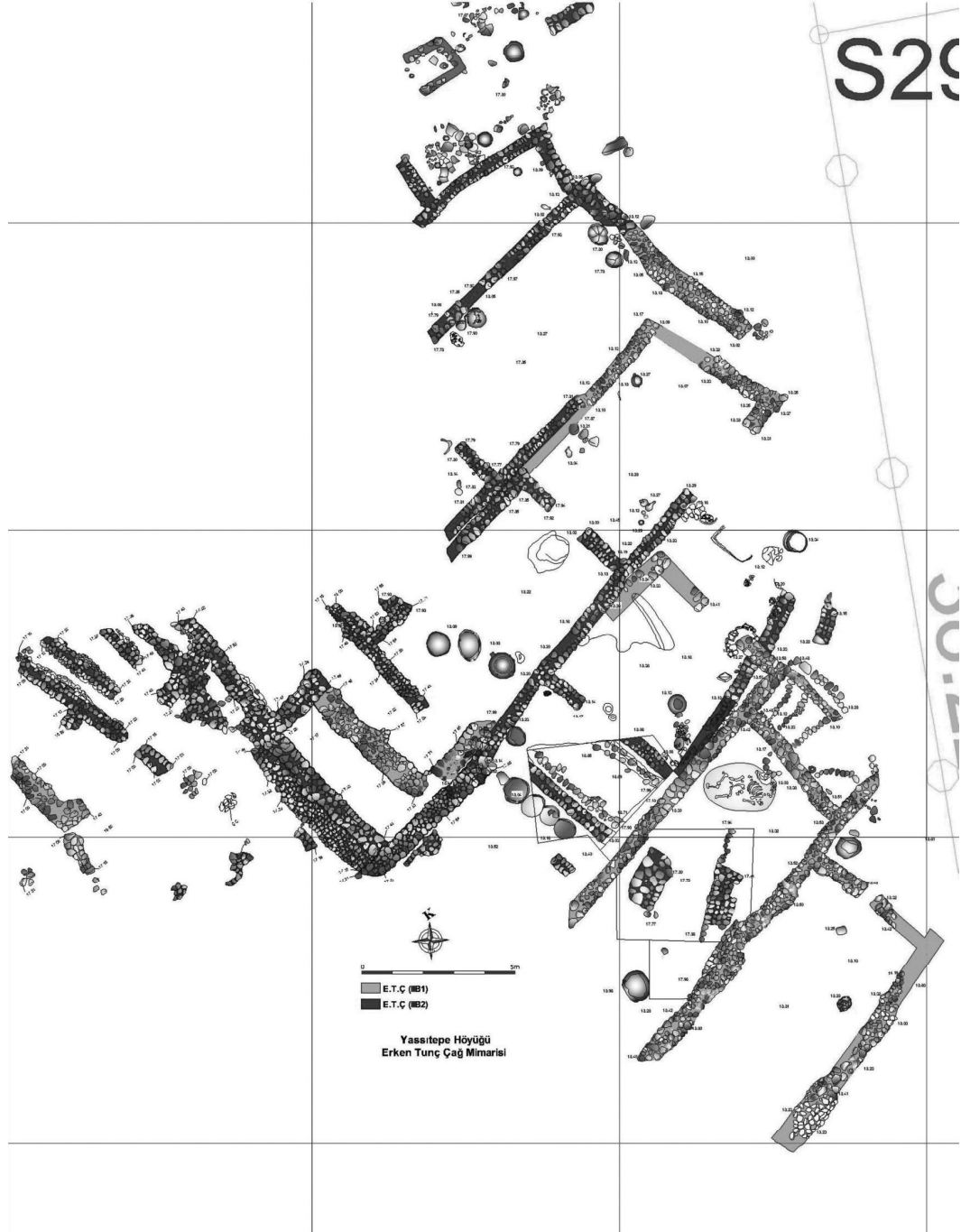
Resim 8 / Figure 8: Neolitik Dönem Taş Eserler / Neolithic Lithic

Resim 9 / Figure 9: Havan, Neolitik Dönem / Neolithic pestles

Resim 10 / Figure 10: Neolitik Dönem baltaları / Neolithic Axes

Resim 14 / Figure 14: Yassitepe Erken Tunç Çağı yerleşimi / Early Bronze Age settlement of Yassitepe

Resim 15 / Figure 15: Erken Tunç Çağı anak çömlekleri / Early Bronze Age Pottery

Resim 16 / Figure 16: Erken Tunç Çağı Gümüsu / Early Bronze Age Burial